

SZEGÉNYEK KARÁCSONYA.

I.

AKÖRÚTON, a színház pénztára előtt nagy tömeg ácsorgott. Már harmadik hete játszottak egy körülményes társadalmi drámát, melyben a szenzációsan öltözött primadonna körül három ugyancsak kifogástalanul öltözködött úr törte magát életre-halálra, hogy a hölgy csakis az övé legyen, ne a másiké — aztán végül az egyik meg is ölte a másodikat s akkor kiderült, hogy a primadonna a harmadikat szerette . . . Idegmozgató história volt s ami a leginkább meglepte és felizgatta a nézőket, az volt, hogy ez a négy ember érdekes és változatos élményei során nem igen cselekedett, vagy mondott semmi újat. Szerelmesek voltak, dühösen és veszélyesen, sőt, mint a negyedik felvonásban kiderült, közveszélyesen és egyébbel nem értek reá foglalkozni. A nézők viszont — sajnos — életük iramában csakis egyébbel foglalkozhattak szegények és édes izgalommal felejtkeztek bele a bonyodalmas drámába, amelyben virágos szenvedélyek égtek és perzseltek s ami teszem fel, az ő egyéni életükben nem igen történhetett meg : a szereplők egymást gyilkolták egy nőért. Csak egyedül a nőért, mert egy ilyen szabályszerű darabban egyéb hitvány mellékkörülmények szóba se jöhettek . . .

Az emberek tehát a pénztár körül dulakodtak s ugyanekkor néhány házsorral bennebb, egy keskeny, sötét utcában, szintén nagy tömeg várakozott. Rendetlen külsejű, szürke és barnaruhás nép topogott egymás háta mögött párosával, lábukkal a kövezetet ütögetve, mert hideg volt nagyon s az asszonyok kezüket dörzsölték a vékony kendő alatt s karjuk a nehéz batyú feszítésétől elzsibbadva, már szinte érzéketlenül meredt fagyos testük oldalán . . .

Ez a tömeg egy kis fehérre meszelt ablakos üzlet előtt tolongott. Az ablakra fekete nagy betűkkel az volt írva : Zálogház. Ott benn pedig nem szerelmi izgalmat árultak, hanem pénzt. Kis fényes tallérokat, szerény papírbankókat, aszerint, hogy ki milyen értékes dolgott hozott emlékebe érte Lebovits Károlynak, a közvetítő úrnak.

Lassan haladt a munka. Az utolsó öt darab törülköző, meg az utolsóelőtti négy alsónadrág sorba odaalázatoskodott a rácsos ablak elé s meghajolva, bemutatta szerény batyúvöltát a feketekezű, szemüveges zálogos úrnak. A zálogos csak megfogta s már hajította is odább a többi szennyes batyúk tornyosodásába :

— Három pengő . . . öt pengő . . . nyolc pengő — kiáltotta hátra

egy láthatatlan jegyzőnek s ez ellen a végzés ellen nem lehetett appellálni. Volt aki morgott, volt, aki sopánkodott, de egy se merte volna beletáskálni, hogy: nem! A pénzt begyömöszölték a zsebükbe, az asszonyok megigazították fejkendőjüket, homlokukba húzták sapkájukat s már mentek is kifelé, helyet engedve a következőknek.

Füledt meleg volt a szűk helyiségben, a levegő páras volt a sok gondizzadásos lehellettől, a várakozás szuszogásától, melyet remény és félelem forrósított. Kinn a símára fagyott járdán lábak topogtak, topogtak. Egy-két járósiető ember belebámult a tömegbe: mi az, sorba állanak? Talán megint kommunizmus van? Gerstli? — nevettek s futottak tovább.

Nem volt kommunizmus. Karácsonyt váró hét volt s az emberek elhozták, amijük volt, hogy pénzt kérjenek érte s a pénzen megvásárolják azt, amijük hiányzott. Ünnepi örömet. Kis játékot. Valami ruhát. Egy vacsorára való jóízű enniivalót . . .

— Jól megy a bolt — dohogott a zálogos. — Ha mindig így menne, egyszer gazdag ember válnék belőlem is!

— Nem féltém én magát, Lebovits úr — évelődött a becsüs, aki nek az egyik szeme ferdén állt, talán a sok becsüléstől. — Ha nekem annyi pénzem volna, mint amennyit maga ezen a bolton már keresett . . .

— Kerestem, de nem találtam — felelt szellemesen Lebovits s egy percre megállt, hogy szivarra gyujtson.

— Jó, jó, csak ki akarja beszélni a karácsonyi ajándékot — vágott vissza a becsüs. — Pedig a kisasszonyra nagyon ráférne az a kis újévi dupla fizetés. Úgy-e, Márka?

A hátsó asztalnál keskenyvállú, beesett arcú, vézna leány ült; ő volt az a láthatatlan gyűjtő, aki felé a zálogos kommandói röpködtek s neki el kellett fogni azokat egytől-egyig.

— Magának csak mindig tréfán jár az esze, Köves úr — mondta s szégyenkezve nevetett. Kínosan érintette a kérdés, ugyanis valóban nagyon szeretett volna dupla fizetést kapni, de egészen biztos volt benne, hogy nem kap, hát minek kellett szóba hozni? Még csak július óta van itt állásban; tavaly egy kócos fekete leány szolgált a helyén, az mindig kapott újévkor ajándékot — három évig volt Lebovitsnál — igaz, hogy a főnöknő ki is tette a szűrét. Kócos volt, kacér és táncosnőnek ment. Hát az egészen másféle dolog . . .

— Bezárni az ajtót! — harsant fel a zálogos kiáltása. — Több zálogtárgyat nem veszek át, hat óra elmúlt!

Az ajtóban megrekedt a fagyoskodó tömeg. Egymásra néztek. Valaki sóhajtott:

— Hát hiszen eljöhötünk holnap is . . .

Egy ember nagyot köszönt:

— Jó estét kívánok — és ezen elmosolyodtak a többi családottak s megindult ki-ki hazafelé.

A sodronyt leengedték, az asztalról ledobálták az utolsó holmikat

s a szolgálta hozzászólt, hogy a földreszórt hulladékot, papírcafákat kiséperje. Lebovits úr diktált, a kisasszony jegyzett, a becsüs is neki-dült egy nagy vastag könyvnek. Rövid pipájából friss füstfellegetek ontott a bagaria és szennyesszagú, állott levegőbe s ferde szemével el-el handzsalított a messzeségbe, az ajtó felé.

Már mehetett volna. Végzett a dolgával s van annyira fontos személy, hogy ilyenkor nem kell engedélyre várnia, hogy távozhassék. Kelletlenül krákogott. Hiába pipázik, orra, szája és gyomra tele ezzel a poshadt levegővel. Undorodva bámult a sarokba, ahol az össze-vissza dobált batyúk felett áporodott gőz szállt; vagy csak ő képzelte?

Micsoda szemét. Fújj . . . Hogy van kedve Lebovitsnak ezekhez nyúlni; na, nem csoda, hogy mindig piszkos a keze . . . Köves úr csak az ékszerekkel és nemesebb értéktárgyakkal foglalkozott, ami meg is látszott rajta, mert ő maga is tele volt ékszerekkel és ami a nemesebb értéktárgyakat illeti, azokkal nem volt tele, de értett hozzá.

Körmeit manikűrözgette s nagyokat szuszogott maga elé. Két karját magasan és vízszintesen tartotta, egy kevéssel magasabban, mint kellett volna; mozdulataiban általában mindig volt valami, ami több volt, mint amennyit a helyzet követelt s végül is nagyot fújt, hogy kiteremtse magából a felgyülemlett rossz levegőt.

— Elég már, Lebovits, elég — kiáltotta s megpucolt kezét szája elé tartva, tüntetően elnyomott egy ásítást, aztán felállt és nyújtózkodott: — fejezze már be s engedje haza a kisasszonyt.

— Jó, jó — morgott Lebovits — majd ha készen leszünk. Maga mehet, nem tartóztatja senki.

Köves úr előre cammogott s megállt a leeresztett sodrony előtt.

— Nem bírom nézni, hogy ez a szegény kis leány itt görnyed ebben a förtelmes levegőben — dünnyögte. — Van itt egy városra való bacillus.

— Milyen jó lélek lett maga egyszerre, Köves — pislantott reá Lebovits gyanakodva. — Sose törődjék a Mária dolgával.

— Nem megyek úgysem, míg kész nincs a munkám — szólt közbe a leány félénken és nevetett. Mindig nevetett, mikor főnökei beszélgettek, mert azok mindig olyan viccesek voltak és nem illett volna, hogy épen csak ő legyen komoly.

Köves úr elégedetlenkedett. Ekkor közbeszólt Lebovitsné is, aki egyébként nagyon szűkszavú asszony volt:

— Beírta már ezeket a csomagokat, kisasszony?

— Igen.

— Hát akkor menjen is haza, én is szeretnék már otthon lenni, egészen kifáradtam, annyi munka volt ma — mondta a jó asszony. — Hadd nyugodjék meg az az izgága Köves úr.

A kisasszony felkelt helyéről s hátrament, hogy megmosakodjék. Zavarban volt; ő maga sem értette, mit akar egyszerre ez a Köves? Csak nem akarja elkísérni? . . .

Pedig Köves úr épen ezt akarta. Mikor Márika köszönt s az ajtóhoz lépett, hogy a sodrony alatt kibujjék az utcára, Köves úr előzékenyen felemelte a sodronyt s utána bujt ő is.

Kinn nagy pelyhekben hullt a hó. A sötét estébe belevilágított a járdák fényesége.

— Hol lakik Márika? — Kérdezte Köves bizalmasan.

— Itt a közelben — felelte s megmondta az utcát.

— Elkísérem — jelentette ki Köves úr. Nem kérdezte, szabad-e — elvégre miért ne lett volna szabad? Az ő útja is arrafelé vezet s ebben a hóvilágos szép tündöklő estében jó egy kicsit diskurálva ballagni.

Márika felmagasította nyakában a kopott prémgallért s magában csodálkozva tündökölt: lám, lám... Azelőtt sohasem jutott eszébe, hogy hazakísérje... Benn az üzletben sokat kedélyeskedett vele, de egyébként, úgylátszott, nem érdekli a leány.

Elég fiatal ember és nem csúnya — állapította meg. A modora kicsit furcsa lett volna egy elegáns szalónban, de a Lebovits-boltban igen kedves fiú-számba ment.

— Egyedül lakik, Márika? — kérdezte s belenézett libavörös, sovány arcába.

— Mamával lakom — felelte a leány.

— Igazán? — érdeklődött Köves. — Érdekes, hogy mióta ismerjük egymást és még semmit sem tudok magácsról. A papa nem él?

— Nem — sóhajtotta Márika, inkább megszokásból. — Már hat éve meghalt.

— Mi volt a foglalkozása?

— Mérnök. Főmérnök volt a Ganz-gyárban.

— Ne mondja.

Köves úr elismerőleg tekintett reá.

— Főmérnök... És maga... magácska, hogy került ide Lebovitshoz?

— Hát... Hirdettek egy leánynak állást és jelentkeztem. Kereskedelmi érettségim van — tette hozzá önérzetesen.

Köves megcsoválta fejét s botjával valamit félrepiszkált az útból.

— Márika kisasszony — mondta hirtelen — én nem is gondoltam, hogy maga ilyen úri kisleány.

— Nem? — mosolyodott Márika. Nagyon jól esett neki az a látható megilletődés, amellyel a becsüs az ő apját tudomásul vette.

— Igazán nem gondoltam és csodálkozom, hogy...

Nem mondta meg, hogy min csodálkozik. Márikából pedig egyszerre megeredt a szó. Igen bizony, ő úrileány. Az ő édesapja sohasem gondolta volna, hogy a leányának majd egyszer zálogházban kell dolgoznia a kenyérért — ámbár nem panaszkodik, Lebovitsné jólelkű, egyszerű asszony. A férje se épen rossz ember, csak épen... Másutt talán még nehezebb, itt legalább aránylag elég tisztességes a fizetés...

— Anyám is régi, ősnemes család sarja — toldotta hozzá emelt,

ünnepélyes hangon. Nem akarta épen azt mondani, hogy sarja, de hirtelen nem jutott más szó eszébe, hát így mondta. — Minden második rokonom méltóságos úr. Nem szoktam erről beszélni — hajtotta le fejét s szomorúan mosolygott — minek . . . Mama mindig azt emlegeti, ami volt, de én azt hiszem, a multra már nem ad senki semmit . . .

— Nem bizony — kapott egyszerre pártfogói hangra Köves úr. Meg akarta mutatni, hogy ő se akarja. — Ismerek egy nagyon kedves úrileányt, tábornok árvája s ott volt alkalmazásban a néném csemegeüzletében. Nem is hiszi, milyen szerény, kedves leány volt az ! Azelőtt sokat járkáltunk együtt, moziba, de aztán férjhez ment . . . Miniszteri tanácsos vette feleségül.

A színház elé értek. A nagy tolongásban meg kellett állniok : épen kezdődött az előadás s tülekedő autók rohantak a feljárat felé.

— Márika, szokott maga színházba járni? — kérdezte Köves s karja alá nyúlt, hogy segítsen az átmenésnél.

— Én? — Márika zavarba jött. — Bizony, nagyon ritkán . . . Már nagyon rég nem voltam . . .

— Nem jönne velem holnap? Veszek két jegyet. Jó jegyet, az első sorba . . . Mit is játszanak? Valami drámát . . . Nos?

Márika fejét előntötte a vér. Színházba . . . Kövessel? Ez, ez . . . Parfómös, nehéz illat gomolygott feléje : ismerős, édes illat keveredett emlékezetébe s leszállt mélyen a szívére.

Hány éve is volt utoljára. De Kövessel? Miért ne, hisz egészen rendes külsejű ember . . . önálló leány elvégre . . . Van is egy csinos, könnyű ruhája . . .

— Nem tudom, mit szól a mama . . .

— Ugyan kérem. Okos, felnőtt leány, kenyérkereső leány, csak nem kell engedélyt kérnie, ha egy ismerősével szórakozni akar . . . Közel is van magukhoz, előadás után tíz perc alatt otthon lehet. Hazakísérem.

De Márika még gondolkozott ; legalább is úgy tett, mintha gondolkoznék.

— És . . . hogyan? Hol találkozoznánk? Mikor?

— Holnap ! Várjon csak, hiszen holnap vasárnap van, nagyszerű. Félnyolckor kezdődik az előadás, én hát megveszem a jegyeket és már hétkor itt leszek.

— Mit szól majd hozzá Lebovits úr — nevetett Márika végső mentegetőzéseképen.

— Lebovits? — Köves tágranyította szemét. — Hát mi köze neki magához? Apja talán? Maga elvégzi a fizetéséért a dolgát s kész. Az alkalmazottai privátéletébe csak nem szól bele !

— Csakhogy az asszony . . . Lebovitsné nagyon szigorú . . .

— Nem kell nekik mindent tudni — intézte el Köves s megfogta a leány kezét. Már ott álltak a Márikáék kapuja előtt. A leány el akarta húzni a kezét, de Köves nem engedte.

— Nézze, Márika kisasszony, én szabad ember vagyok — kezdte

körülményesen. — Szeretek egy kicsit jönni-menni, szórakozni, pénzem is van ; ha magácskának nem volna ellenére és — ha nincs más kísérője, eltölthetnénk mindig együtt a vasárnapot. Úgyis, mit csinál odahaza?

— Semmit — sóhajtott Mária.

— Na látja. Én meg elvinném cukrászdába, moziba, kávéházba. . .

Mária lesütötte a szemét s zavartan hallgatott. Köves még mindig a kezét fogta s most meg is simogatta vastag kötött kesztyűjén keresztül. Köves úr kezén finom bélelt kesztyű feszített, valódi Nappa. . .

— Nézze, nekem az ilyen leányok tetszenek, mint maga — magyarázta. — Komoly ember vagyok, nem szeretem a léha, csitrileányokat. Utálok azokat az affektáló, buta teremtéseket. Maga szolid, finom, kedves leány. Jó barátok lehetnénk, ha akarná.

Mária gallérjába dugta orrát. Kimelegült arcán gyenge félmosoly játszott :

— Én . . . nem tudom — felelte kicsit bután, de bizalommal. — Hát Isten vele, Köves úr — mondta hirtelen s megfordult. Most más volt a lépése, mint az előbb : kacérabban, mutatósabban libbent, tudta, hogy nézik.

— Hát mikor találkozunk? Még nem is beszéltük meg. Hol várjam holnap?

— Ahogy mondta . . . A színházban . . .

— Jó. Tehát a foyerben várom.

Úgy mondta : fojer . . . Mária tudta, hogy nem így kell mondani, de lerázta magáról a futó észrevételt.

— Köszönöm — egyezett bele mosolyogva, kicsit ügyetlenül és megbólintotta fejét, kezét kabátja alá dugta s bement. A lépcsőnél még egyszer megfordult s látta, hogy Köves még mindig ott áll egy helyben.

— Pá, kis leány — csicsergett a becsüs s fessen intett a kezével. Ez már új hang volt, előlegezett hang a jövődő pajtáskodásból. Mária nevetett, de észrevétlenül, mintha megszegyelte volna magát egy kicsit.

Futva szaladt fel a lépcsőn s lihegve becsengett.

II.

Mária izgatott volt. Mintha mondania kellett volna Kövesnek még valamit, azonkívül, hogy : elmegyek, köszönöm. Kifejteni, körvonalazni a maga álláspontját, hogy hogyan is képzei ő azt az elmentelt és azt a köszönetet . . .

— Fojer, fojer — csengett a fülében. Kis ferde mosoly ébredt lelkének egyik lapos szögletében, de nem akarta tudomásul venni saját mosolyát, mely szinte sértette. Természetes, hogy Köves egészen más ember, mint azok, akik között ő felnőtt ; dehát ez a világ is más világ, mint amelyben ő először bukkant saját jelesen érettségizett személyére ; lám, apja szegény, igazi gavallér volt, mégis meghalt . . . És azóta már néhány földrengés alaposan egymásra borította a gavallérokat és par-

venüket . . . Köves mégis egészen elfogadható ember, jól keres, hiszen becsüsi minőségén kívül lakásközvetítéssel is foglalkozik, sőt ingatlanügynök is, de ezekhez már Márika nem sokat értett. Nőtlen ember és jóindulatú. Sok leány örülne neki . . .

Amialatt mindezt ilyen szép rendjén végiggondolta, már levetette utcai ruháját s szürke háziöltönyét húzogatta, ami nehezen ment; mert a régimódi szűk ruha mindig megakadt a vállán s akkor aztán nem csúszott se le, se fel. Erélyes rántással lejjebbítette, aztán megállt és körülnézett. Ime, mintha otthoni ruhájával otthonát is magára öltötte volna. A merev posztó szálain keresztül megdörzsölte bőrét, beleivódott pórusaiba, belefolyt szemébe s ellepte szívét . . .

Egyszobakonyhás, szűk szállás volt ez az otthon, nappal is lámpa égett benne, mert igazibb fényre nem telt a sötét udvarból, amerre keskeny ablaka bandzsalított. Hideg volt, kicsit dohosszagú s elválaszthatatlan kiegészítője a beteges, mindig panaszkodó öreg asszony, aki nap-hosszat mély karosszékében ült és újságot olvasott. Az ő anyja . . . Látogató ritkán tévedt be, néhány vénasszony, rokon, azok is csak percekre. Ugyan ki jött volna ide szívesen . . . Ha néha Márikának egy-egy barátnője véletlenül betoppant, nagy zavart okozott; Márika félszegen hebegett, ijedten kapkodott, a mama meg rögtön középre tolta magát, rávetette a vendégre ki nem panaszolt panaszainak hálóját a régi módról, mai világról egyetlen bizalmas szó sem eshetett, egymásra zsúfolva és összenyomva a négy méteres körben, a négy szennyfoltos, sötét fal között, az emberek levegő után kapkodtak s menekültek . . .

Márika tehát magára öltötte otthonát s ezzel arca is megváltozott. Meg kell mondanunk, itthon Márika egészen más volt, mint kinn Lebovitséknál idegenek között jártában-keltében s aki idehaza anyjával kettesben beszélni hallja, bizony nehezen ismert volna a félénk és piruló leányra. Ott szerényen húzódozott, tisztelettel körmölt és félt. Itthon kinyílt a tüdeje és sokszor esett ki belőle hangos, éles szó. De jó leány volt és becsületes szívé.

— Négy nap mulva itt a karácsony — mormolta most az öregasszony. — Ki tudja, megérem-e?

Márika harisnyái között keresgélt; volt egy egész jó pár, csak az orrán rejtőzködött egy kis alattomos stoppolás. Kimossa holnapra . . .

— Ezt se hitte, hogy megéri, mama — felelte egykedvűen. Tréfás akart lenni a hangja s akkor vette észre, hogy milyen nyers, tehát enyhített rajta: — Még eddig minden karácsonyra így készültünk — mondta csendesen.

— Jó, jó, már nem sokáig készülök — sóhajtotta az öregasszony. — Nem is bánám, ha nem gondolnék mindig reád. Ha téged biztonságban tudnálak . . .

Márika ezt is megszokta már. Nem is felelt. Melegvizet készített a kis gyorsforralóra s a mosdótálba vizet töltött, hogy nekilásson a mosásnak. Nagyon elfoglaltan sürgött s csakúgy mellékesen vetette oda:

— Holnap színházba megyek — de arca égett s lázasan fülelt a válaszra.

— Te? Kivel? — csodálkozott anyja.

— A becsüs hívott meg. Köves Zoltán. Hétkor vár a foyerben . . .

— Téged? De hát hogyan? Ki az az ember? Ismered közelebből? Márka várta ezt. Épen ezt és szembefordult anyjával:

— Közelebből? Hát becsüs a Lebovits zálogházában, minden nap találkozom vele, persze, hogy ismerem. Mit ismerjek rajta közelebből? Kedves fiú s úgy tudom, gazdag is. Örülök, hogy egyszer már nekem is lesz alkalmam egy kicsit szórakozni.

— Szórakozni — dűnnyögte anyja — mindig csak azon jár az eszed. Azt mégis csak meg kellene nézni, hogy miféle emberrel állsz szóba. Nem vethetsz le magadról mindenféle társadalmi tekintetet, úrileány vagy . . .

Márka lecsapta kezéből a harisnyát.

— Úrileány — akadt bele az eléje vetődő szóba, pedig talán nem is épen ez volt, ami felingerelte — ugyan, hagyja már ezt az ócska babonát! Épen elég volt már belőle, az úrileányságottól megehet a penész huszonöt éves koromban! Minden leány szórakozik, jön, megy, él, csak én kuksolok egész nap az üzletben, aztán hazajövök ebbe a nyomorúságos, piszkos óduba s lefekszem a tyúkokkal, mikor még szívesen maradnék fenn, de maga már aludni akar . . . Hát mit gondol, meddig bírom még ezt a keserves, örömtelen életet?

— Én nem mondom, hogy ne szórakozz, de mindent módjával és nem akármilyen társaságban . . .

Módjával . . . Márka azt hitte, rögtön sírva fakad. Hiába beszél ennek az ósdi, sötét léleknek. Hiszen, ha még egyet szól, már tisztességtelen tervekkel fogja gyanúsítani. És ott kinn a világban nevető leányok jönnek-mennek s azt mondják, a nő felszabadult . . .

Ahelyett, hogy ő biztatná, bátorítaná, kedvre ösztökölné, hiszen úgyszólván olyan magába hullott és erőtlen. Csak lázadozni tud, de fel nem lázad soha . . .

— Nézze mama, ne vitatkozzunk — mondta erőltetett nyugalommal — nevetséges az ilyen disputa. Egész esztendőben itthon ülök, a Panna néniék havi zsúrjain kívül soha társaságot nem is látok, hát ha egyszer egy évben, karácsonykor akad egy kis élményem, valami örülnivalóm, ne rontsa el mindjárt a kedvemet.

— Miféle ember az a becsüs? — firtatta csökönnyösen az öregasszony. — Nőtlen?

— Az.

— Hm. Elgondolkozott. — Hát akkor . . . De hátha nincsen komoly szándéka?

Márka felbámult.

— Komoly szándéka . . . Hát csak talán nem képzeled, hogy mindjárt feleségül akar venni . . . Mert egyszer meghívott színházba . . .

— Hát bizony — vágott vissza anyja keményen — a végén azt hiszem, mégis csak az a célod. Olyan emberrel, aki nem vesz el, nem érdeemes szóba se állni.

Márka reménytelenül ült le egy székbe. A sokféle felelet úgy tódult ajkára, hogy mind egyszerre akart hanggá teljesedni s egyik szó a másik elől állta el az utat.

— Mama, mama, hát erre nem is tudom, mit válaszoljak — nyögte csendesen. — A jó Isten áldja meg, hát minden férfiban a kérőt lessem? Hiszen akkor nem lehet egy jóízű órád, egy gondtalan, kedves estém . . . Ez . . . hát itt van ez a Köves. Kedves, vidám ember, de eszében sincs, hogy udvaroljon; gazdag lehet, mert únja magát egyedül, hát meghívott . . . Házasság! És én . . . Én szívesen megyek veled, de őszintén mondom, ha megkérne, talán nem is . . .

— Miért? Azt mondtad, szimpatikus férfi . . .

Márka megtörten csavargatta kimosott harisnyáját, aztán vizes kezével megtörölte haját.

— Szimpatikus — mormolta elkeseredetten. — Azért nem olyan, akit szívesen vennék férjemnek, ha csak nem volna épen nagyon muszáj. Már pedig nem muszáj, hiszen, ha arról van szó, maradhatok vénleány is, nem halok éhen . . .

— Ó — sóhajtott anyja — az mégis nagyon szomorú lenne . . . Akkor mégis jobb akárki, elfogadható partie. Már pedig az idő elmulik. Nem vagy olyan szép leány, hogy annyit válogathass. A házassághoz nem kell szerelem, csak gondtalan jómód, akkor megjön a szerelem is.

Márka megfordult s kiment a konyhába, hogy elkészítse a teát.

Míg a vízzel bajlódott, keserű mosoly reszketett ajka körül. Micsoda buta és értelmetlen vitába fullad itt közöttük minden. Ha Köves kihallgatta volna most őket . . . Fojer, fojer — csökönyszerűsödött a fülében a gúnyos emlékezés. Aztán anyjának tompa hangja: a szerelem megjön azután is . . . Puderpuff, sárgakötésű regények és félreismert asszonyok, polgári négy szoba, gyermekek, szerenád . . .

Leült az alacsony konyhaszékre a tűzhely mellett. Zalogház, havi százhusz pengő, részletre cipő és karácsony . . . Köves Zoltán becsüs, ingatlanügynök. Fojer, fojer . . .

Mit szólnak az emberek, hátha nincsenek tisztességes szándékai? Huszonöt év, nem vagy szép leány és mulik az idő . . . Fojer, fojer . . . Holnap a színházban hét órákor . . .

A forróvizes edényt egy vastag törlőruhával levette a gyorsforralóról. Nevetni akart, nagyon akart nevetni s a törlőruhát arcára tapasztotta, hogy anyja meg ne hallja felcsukló kacagását. Néhány pillanatig így tartotta, aztán leeresztette. Kezével megtörölte a szemét.

— Márka, gyere már — kiáltott utána anyja. Erre a csészéket és tányérokat tálcára tette s melléjük rakva a forróvizes szamovárt s a kis hideg ennivalót, bevitte a szobába.

III.

Másnap este háromnegyed hétkor kilépett a kapun s siető, de óvatos lépésekkel megindult a színház felé. Sietett, mert Köves azt mondta, hogy hétkor ott lesz és lehetetlennek érezte, hogy várakoztassa . . . Viszont óvatosságra azért volt szüksége, mert a lágy hóhullástól vizes lett a járda s ha a csatakos sárléből valami hócipője fölött a harisnyájára loccsan, vége a mocsoktalan estélyi dísznek.

A bejárat tolongásában jobbra-balra kapkodta fejét, Kövest nem látta. Behúzódtott tehát a fal mellé, a bejárat közelében és várt. Belépős dámák, gyöngyösen csillogó lepkeszerű nők suhogtak előtte, szmokingos gavallérok s a levegőben valami különös émelyítő, bódító illat terjeszkedett, a kikészített meztelen női testek illata. Kopott nyúlgalléros fekete kabátjában, nyakán vékony kockás sállal, amint ott állt, egyszerre sajtóságos káprázat lepté meg. Mintha ez a sok fényesség mind nekijönne, ez a sok illegő, keringő pár mind feléje keringene. Védtelen volt, elhagyottnak és jelentéktelennek érezte saját személyét, míg ez a jelentéktelenség és szárnalmas elhagyottság — személyétől csodálatos módon elkülönülve megnövekedett, félelmesen szembeötlő lett és tüntetett, kiabált és feléje harangozta az ellenséges népet. Azt hitte, hiába bújik el, az egész szikrázó, villámló forgatag s annak minden kacagó, drágaköves paránya csak őt nézi és rajta nevet . . .

Ekkor Köves úr közeledett hozzá, nyitott prémes felöltőben, mely alól kivillant jól vasalt, divatos szmokingja. Márka megvárta, míg eléri s bátortalan, szégyenkező félmosollyal nyugtotta kezét. Nem nézett szembe vele, hanem oldalra fordította a fejét, mintha az idegeneket nézegetné. Kínos percek voltak, ám a férfi nem vette észre zavarát. A ruhatár felé invitálta, ott lesegítette kabátját, kalapját s tetszéssel méregette :

— Ej, de csinos valaki !

Igen, így már egészen másképen érezte magát Márka is. Egyszerű, csukott sötétkék crépe de chine ruhája, nyaka körül fehér gallérkával, lábán csinos, világos cipő, ha nem is épen nagyon ünnepélyes, de szolid és kedves. Alakja jó, haja divatosan kiondolálva s arca a kis esti kikészítés jóvoltából szinte csinos. Csak ne lenne ennyire sovány . . . Ekkor a háta mögött megkondult egy molett női hang :

— Nézd, Bella, ilyen karcsú szeretnék lenni, látod? Az ilyen alakon minden jól áll . . .

Megfordult. Két rikitóra mázolt, gyöngyös női bálna mustrálta fesztelenül. Felsugárzott a szeme s Kövesre nézett :

— Bemegyünk? — kérdezte s hangja és nézése egyszerre színt kapott, felsugárzott benne az önbizalom.

Mire bementek s elhelyezkedtek, már kezdődött is az előadás.

Az első baj a szünetben történt meg. Márka nem ment ki sétálni, hanem bennmaradt s az előzékeny Köves úr cukorkát vásárolt neki. Ő maga is evett belőle, hangosan ropogtatta s közben felállva helyén, ide-oda gukkerezett s széles megjegyzéseket tett. A megjegyzések pontosan olyanok voltak, amilyeneket Lebovitssal való évelődései közben szokott világgá eresztetni s Márka méltán csodálkozott magában, hogy most miért nem tetszenek neki, holott máskor egészen jól bírta... Aztán a darabról beszélt Köves úr és akkor már egyenesen rettenetes dolgokat mondott. A szereplők nevét böngészte a színlapon s a neveket zamatosan ejtette: Regnier, Deszlisz és így tovább. Előttük és mögöttük parádés népek ültek — ez a szerencsétlen ember csakugyan finom helyet váltott — és úgylátszott, hogy ezek mind csupa ismerősök, köszöngettek egymásnak, majd összeverődve diskuráltak, a nők mosolyogva bólintottak a páholyok felé, az urak pedig egymás között tereferéltek nagy komolyan...

Márka kezdte kényelmetlenül érezni magát. Köves úr hangos bókjaira rémülten rezzent össze. Köves úr már arról tárgyalt, hogy vacsorázzanak együtt.

— De miért ne, aranyos? Tudok egy kitűnő jó vendéglőt. Elegáns hely! Én nem járok kis korcsmákba. Csakis az elegáns helyeket szeretem. Ha az ember kiadja a pénzét, legalább lássa, hogy miért teszi, nem igaz? Nem vagyok smucig ember, nem nézem a borraivalót, de aztán meg is kívánom, hogy rendesen szolgáljanak ki...

Egy monoklis úr hátranézett. Márka arca bíborvörössé vált s lesütötte fejét. Mikor újra fel mert tekinteni, az úr már másfelé bámult. Ó, most a nők nevetnek... Márka beleesett a nyilvánosságához nem szokott teremtések kegyetlen megpróbáltatásaiba. Szentül hitte, hogy mindenki őket figyeli és neveti — hiszen aki hallja, annak nevetnie kell...

Már pedig ki nem hallotta?

— Halkabban, kérem — nyöszörögte, de mosolygott melléje, hogy meg ne bántsa.

— Mi? Miért? — kérdezte Köves úr elcsodálkozva.

— Meghallják a szomszédok...

— Ja? Nincs abban semmi. Nem is ügyelnek ide. Hát együtt vacsorázunk?

Szerencsére a visszatérő publikum megakasztotta beszédjüket; helyet kellett engedni nekik, aztán felment a függöny és sötét lett megint.

Márka ruhája két szék közé szorult, ki akarta szabadítani s Köves úr segíteni akart neki. Legalább is úgy látszott, mert arra felé nyúlt ő is, ám ruha helyett a Márka kezét fogta meg.

A leány rémülten húzta vissza. Ő erélyesen utána nyúlt megint. El is érte s a gyenge kéz hiába szabadkozott. Márka égő arccal, lihegve bámult a színpad felé. Ó, hogy juthat valakinek ilyesmi eszébe... Félszemmel jobboldali szomszédjára sandított; Ūristen, hátha észre-

veszi az is, hiszen világos van, nem mozi ez, de izléstelen dolog... A szomszéd mereven bámult a színpadra s nem törődött velük. Erre Mária elszántan kirántotta a kezét.

Nem sokáig nyughatott, Köves úr újra kezdte az ostromot. Mária már nem értett a darabból semmit, a felvonás végén már sírni szeretett volna és még hátra volt két felvonás... Végre eltelt ez is s ők kinn álltak a hideg utcán, a hazafelé tülekedők sodrában. Köves úr szorosán mellette állt s kezét karja alá csúsztatva, igen nagyon meg akarta győzni Márikát:

— Hát hazamegy mégis, aranyos — kérdezte bizalomteli kételkedéssel.

— Igen — mormolta Mária s összeszorította fogait. Gyáván védekezett:

— Megmondtam előre, hogy csak színházról lehet szó, mert mama nem engedi, hogy későn járjak haza.

— Későn, édes Istenem, félóra alatt megvacsorázunk, aztán hazaviszem autón. Nos?

— Nem, lehetetlen.

— Ejnye — csóválta fejét Köves kedvetlenül, — de makacs leány maga. Hiszen nincs abban semmi, ha egy kicsit később megy haza.

— Tudom, de mégse lehet.

— Mondja, hogy sokáig tartott az előadás!

— Nem! Ne haragudjon — s hogy megengesztelje, kedvesen rámosolygott, talán — máskor, majd bejelentem mamusnak előre. Miért nem szólt tegnap...

A mosoly használt. Köves úr édesre csücsörítette arcát s ferde szeme enyhén és szerelmesen karmolt bele a homályba:

— Kis rosszóság... Na jó, ez egyszer legyen a maga kedve szerint. De csak hazakisérhetem, mi?

Mária csodálkozva kelleetlenkedett. Furcsa, hiszen az úgy is illik, minek kérdi? Furcsa ember ez a Köves Zoltán! Már alig bírta, már otthon akart lenni, hogy gondolkozhassék a dolgokon. Most, hogy ketten voltak, már nem égette annyira a szégyen, hogy ilyen közönséges a modora, de szabadulni szeretett volna tőle; fáradt és álmos volt.

Köves keze egyre a karja alatt motoszkált, úgy vezette, mint egy világtalant. Mária érezte, hogy mind melegebben vonja magához, erre eltolta:

— Ne, kérem, nem szabad.

— Miért? — gügyögte Köves úr.

— Nem akarom, nem illik így menni az utcán.

— Nem illik? Hát mi illik? — kérdezte Köves úr lágyan s mire észrevette volna, már hozzáhajolt s megcsókolta az arcát.

Igy történt, ilyen egyszerűen. Mária előbb azt hitte, hogy képzelődik. Azután rémülten hátrált meg.

— De ez... Igazán — dadogta.

— Nem látta senki — nyugtatta meg Köves úr üdén s hogy még

jobban megnyugtassa, folytatni akarta. A leányban fellázadt a lélek. Egész este gyült keserősége kifakult az arcára. Szemébe könnyek torlódtak, keze védekezve szegült a férfi ellen :

— Menjen, menjen — hebegte, de ebben a rövid szóban annyira erő volt, hogy elcsukló hangja pótolta a bennmaradt szavakat. Aztán futásnak eredt s hamar el is érte a kaput. A férfi utána szaladt.

— Nem értem magát — mondta s otromba módon odaállt a leány elé. Az behúzódott a kapu alá s csengett.

— Mit, csak nem akar komolyan bemenni? — kérdezte Köves bután. Belülről már a házmester kulcsai zörögtek. Mária elfordította fejét és idegesen megrántotta vállát.

— Jó estét — mormogta Köves úr, valami halvány szándékával annak, hogy ő maradjon felül.

Mária értelmetlen feleletet szepegett s félig öntudatlanul betámolygott a kapun.

IV.

Egész éjjel álmatlanul hánykolódott s másnap fáradtan és didegve ébredt. Hamar megmosakodott, bekapta reggelijét s már szaladt is, hogy el ne késsék. Anyja csak ennyit kérdezhetett :

— Hogy mulattál az este?

— Nagyon jól — felelte Mária s elment.

Az utcán lázasán hánytorgatta az esetet. Most érezte, milyen kellemetlen dologba keveredett. Vajjon hogyan fog viselkedni Köves? Folytatni fogja az ostromot? Megrázkódott.

Mária nem szokott az ilyen gyors hódításokhoz. Ő egészen más-képen képzelte Köves úrral való barátságát; nem volt túlságosan idealista, huszonöt esztendő volt, a képzeletén már sok minden keresztül futott, de az a gyors mód, ahogyan Köves úr akart győzedelmeskedni felette, felháborította és elkésérette. Hja, Köves úr kitűnő üzletember, tudja, hogy miért mi jár — és nem hitelez . . .

Hideg, havas eső esett s Mária végre elérte a zálogházat. Itt látta az órán, hogy még nagyon is korán van.

* * *

Az ember mégis nagyon sok lehetőséget rejteget magában s minduntalan meglepetésekkel szolgál önmagának. Hát még másoknak! Itt volt például Köves úr.

Becsüs, nagyhangú, kedélyeskedő fickó, afféle mindig — jóbarát. Kicsit öntelt, műveletlen, de türhető. Tegnap este ez a Köves úr szmokingot viselt és türhetetlen volt, de azért még mindig elég könnyen kezelhető embernek látszott, Mária haragudhatott reá, utálhatta, de nem érezte, hogy valaha is fölénybe kerülhetne vele szemben ez a bókoló, ferdeszemű lény. Most pedig . . .

Köves úr rosszkedvű, mogorva férfiúként sötétlett bele az új

napba. Félvállról köszönt, füttyörészett és köpködött. Ezt ugyan máskor is megtette, de füttyörészése most semmibevevést jelentett s köpködése megvetést . . . Mária visszautasító, jeges magatartásra készülődött s nehéz meglepetéssel vette tudomásul, hogy aligha lehet reá szüksége. Ez a Köves Zoltán nem a tegnapi udvarló, ez őt már számba se veszi ; elnéz felette ; ez itt egy fontos pozíciót betöltő úr, Lebovitscsal egyenrangú, Mária pedig — nos, ő a legkisebb, a lehető legkisebb személy. Kisebb még azoknál a becammogó, vacogó ügyfeleknél is. Olyan kicsi irodakisasszony . . . kicsi mint egy giliszta . . . És sértettsége, felháborodása, undora lassan elkeveredett s mint süppedős, lágy iszap ülepedett meg a lelkében, melyben már nem lehetett megtalálni az igazát érző Márikát, inkább egy rosszlelkiismeretű, szégyenkező leány emelkedett ki belőle, akit igen nagy szorongás feszegetett : jaj, ez a durva ember képes reá, hogy elmondja Lebovitséknak ami történt, aki tudja, mit hazudik és bajba keveri őt . . .

A zálogháznak megint meleg napja volt. Dült a sok állott fehérnemű, viseltes ruha s nőttek a sarokban a csomagok. Márikának feje fájt az álmatlanságtól. Délben végre felkelhetett, hogy ebédelni menjen.

Otthon gyorsan bekapta a kis menüt, melyet a bejáróné hozott fel egy közeli vendéglőből s anyja egy cédulát nyújtott át neki :

— Nézd, felírtam, ami az ünnepekre kell, rendeld meg a cukrászdában — mondta. Két-háromféle tészta volt feljegyezve, kis negyedkilókban s mellettük az összeg, amibe kerülhettek.

— Vigyázz, nehogy többet kérjenek, megkérdeztem az árát az asszonnyal, hát egy krajcárral se számíthatják drágábban — figyelmeztette anyja. — Téged mindenütt becsapnak.

Mária a tükör előtt haját rendezgette. Három széket is félre kellett állítania, míg a tükörhöz érhetett. Rettenetes ez a szűk lakás, ez a szűk élet . . . Ez az egyetlen szobájuk . . . Még ez az elrendezés is sok küzdelmébe került, míg rábeszélhette anyját, hogy a régi robusztus hálósobabútorok helyett ezeket a könnyebb darabokat tartsák meg s divánon aludjanak . . . A többit eladták, mikor nagy lakásukból ide áthurcolkodtak.

Szép is volt az a lakás, három nagy szoba utcára s még hátrább egy kisebb, az ő tanulószobája. A szép lakáshoz azonban egy förtelmes, rút házbér is tartozott, ijesztő otromba összeg, amitől édesanyjának szerény nyugdíja nagy tiszteletében olyan kicsire szeppent, hogy még tiszerte kisebbnek látszott, mint amilyen volt. Ádáz harc kerekedett a letörhetetlen házbér és a törekeny kis nyugdíj között, amely persze ennek vereségével végződött. A sok szép bútor idegenbe vándorolt. — Hisz úgyse használ már ilyent senki — mondták ki reá a sunyi szentenciát.

Ha egyet könnyelműbben lépnek, már beverik az oldalukat, vagy egymást taszigálják ki a világból. Eh . . . — Hamar elkészült s már ment is vissza dolgára.

A lépcsőházban ismerős asszony szólította meg.

— Kisasszonykám, engedelmet kérek, valamit szeretnék mondani.

A sánta szabó felesége volt, mellettük laktak. Bőbeszédű, jó asszony, sokszor járt be Mária anyjához s ő mosott nekik. Ura azelőtt jól keresett, de mióta nincs munkája, az asszony kénytelen napszámba járni.

— Sietek, Fürstné drágám — szabadkozott Mária. — De azért csak mondja el gyorsan, mit akar.

Gyorsan, ez nem tartozott a Fürstné módszerei közé. Kezét vastag kendője alatt kötényébe törülgette tempósan.

— Kisasszonykám, karácsonyra a gyerekeknek kellene valami. Mióta az uram nem keres, alig élünk. Egy néhány jó lepedőm, meg egy szép tizenkétszemélyes abroszom van, egyszer árverésen vettem, zálogba tenném . . . Ott, ahol a kisasszonyka van, ha tetszene egy szót szólni . . . esetleg többet adnának reá . . .

Mária megállt.

— Fürst néni, nézze — mondta kis szünet után halkán — én ott semmise vagyok. Engem is csak fizetnek, higgye el, nem vagyok valami befolyásos személy. De Lebovits elég jól ad mindenkinek, hozza el a holmiját . . . mást nem ígérhetek . . .

Fürstné bólongatott. Egymásra néztek. Az asszony kövér, jóságos szeme rámelegedett a leány reszkető, szomorú képére. Hümmögött a jó asszony s esetlen, ösztönös mozdulattal megérintette karját.

— Oda nézzen, Mária kisasszony — integetett jelentőségteljesen egy csipkefüggönyös ablak felé, melyben barna selyemkimonós, borzas nő ült és cigarettázott. — Annak van ám jó dolga! Úgy kapja az ajándékokat minden karácsonykor garmadával. Ha látná a szobáját, tele párnával, képpel, szőnyeggel. Akkora karácsonyfát díszít magának, hogy alig fér az asztalon . . .

Mintha összetartozásukat akarta volna Máriának bizonyítani azzal, hogy ők most ketten összefognak az idegen ellen.

— A festőművésznő? — kérdezte Mária, épen csak hogy valamit mondjon.

— Az. Annak van ám gazdag udvarlója! Nagybácsija . . . Úgy nagybácsim az nekem, mint neki . . . Pedig nem is szép . . .

Szeme vádolóan tűzött a széles ablakra, mintegy beledöfve a sujtó ítéletet: nem is szép! Mária elfordult:

— Hát csak jöjjön be, Fürst néni. Kap annyit, mint akárhol másutt — mondta fojtott hangon. — Nagyon sietek, elkésem — tette hozzá barátságosan mentegetőzve.

— Nem tartóztatom, kisasszonykám — felelte Fürstné s nagy hangos sóhajtással befordult ő is.

V.

Anyja kis cédulája ott lapult ridiküljében.

— Szegény mama — gondolta, — a kevésből is mindig jut gondja az ünnepre. Biztosan kap tőle a szent estén egy féltucat zsebkendőt, vagy szappant és ő is ad majd neki egy pár meleg papucst . . . Hiszen jó, hogy ennyire is telik. Ott a szemközti szép lakásban csillogó karácsonyfát díszítenek s kapja a drága ajándékokat egy leány. Miért?

A Lebovits-ház eseménye aznap egy estélyi ruha volt. Hordár hozta, aranydíszes, gyöngyös, drága holmi volt. Nagy összeget kért reá, néhány nap múlva kiváltja a tulajdonos, csak épen hogy pillanatnyilag megszorult. Lebovitsné sóvár szemekkel forgatta a csörgő cifraságot, Lebovits pedig Mária ámuló szeme láttára odaröfönt kedélyesen:

— Na kisasszony, magának mikor hoz ilyen ruhát a Jézuska?

Mária zavartan nevetett. És ekkor odalépett Köves úr is s miközben magasra fujta szivarjából a füstöt, gúnyosan szólt:

— Mária kisasszonynak nem hoz ilyent a Jézuska. Ő nem elég ügyes ahhoz, hogy ilyent kaphasson.

Mária ijedten kapta fel a fejét.

— Mit tudja azt maga? — mormogta Lebovits. Köves úr megvetően legyintett:

— Én tudom. Az ilyen leányoknak csak perkált hoz a Jézuska, ha épen nagyon bőkezű akar lenni . . .

— Nem is kell egy szolid leánynak az efféle színházi vacak — döntötte el a vitát a szigorú Lebovitsné. Mária lehajtotta vérvörös arcát s a nagy könyvben lapozgatott.

Most keservesen szégyelte magát. A becsüs kíméletlen, kicsinylő szava belefúródott a szívébe. Hiába akart segíteni a jólelkű Lebovitsné, annak a durva embernek igaza van, csak neki van igaza, neki, aki most szivarral a szájában s kis piszkos pénze öntudatával a zsebében, ki mondta reá a szentenciát. Hogy élhetetlen, szánalmas, ügyetlen senki . . .

Hat órakor pedig, pontosan záráskor, Köves úr feltápaszkodott s felvette bundáját.

— Megyek — mondta — randevum van az Edisonban.

— Magának? Kivel? — csodálkozott Lebovits.

— Nővel. Ha nem hiszi, nézze meg. Micsoda nő! Fess, elegáns. Tegnap ismerkedtem meg vele a Newyorkban. Micsoda ékszerei vannak!

— Ha maga mondja — egyezett bele Lebovits elismerőleg.

— Elhiheti — vágott vissza önérzetesen a becsüs. — Race nő. És lehet vele okosan beszélni, nem afféle finnyás nebánsvirág . . .

— Menjen, menjen — intette le haragosan Lebovitsné s Köves úr önelégülten, nevetve távozott.

Mária felállt.

— Na, maga is hazamehet, kisasszony — mondta Lebovits.

— Köszönöm — felelte halkán s a mosdóhoz ment, hogy letisztogassa kezéről a munka foltjait.

— Kivel jöttél haza? — kérdezte este anyja. Márika csodálkozva nézett reá.

— Egyedül. Kivel jöttem volna?

— Köves nem kísért haza?

Márika elfordult. Vagy úgy, persze...

— Nem — mormogta kedvetlenül s szekrényében motoszkált, hogy ne kelljen felnéznie.

Anyja először nem értette ezt a zavart mormolást. Aztán meg félreértette.

— Ne riaszd el magadtól — intette aggodalmasan. — Ha csakugyan jóra való ember és tetszel neki... Ma már nem nézik annyira a származást. A fő, hogy jól keressen és megbecsüljön.

A leány fellázadva bámult reá. Ó, ha elmondanám neki — gondolta s egy percre kísértésbe esett, hogy elmondja. Eh, hiszen úgyse értené meg, csak ellene támadna megint, vagy hajtogatná, hogy ugye, neki volt igaza...

Vállat vont tehát s hagyta, hogy anyja tovább beszéljen. Ő maga pedig nagyon elgondolkozott s még sokáig gondolkozott az ágyban is, míg végre elaludt.

Másnap reggel hosszasan kutatóan a szekrényében s egy kis bársony-kazettát húzott ki fehérneműi alól. Kabátja alá rejtve kicsempészte hazulról.

A kazettát az üzletben zavartan tette le Lebovitsné elé.

— Nagyságos asszony kérem, a házukban lakik egy szegény szabóné, az urának nincs munkája s ajándékot akar venni a gyerekeinek... Megkért, hogy ezt tegyem zálogba. Esetleg, ha többet kaphatna érte...

Kis ezüstkészlet volt, afféle keresztelő-ajándék. Csinos régiség.

— Jó, majd az uram — mondta Lebovitsné.

— Majd a becsüs úr — hártotta el Lebovits. — Neki mutassa meg, ha bejön.

Márikának lángbaborult az arca. Erre nem gondolt...

— Kérem — hebegte — tessék adni reá valamit. Szegény asszony itt vár a szomszéd utcában, megigérttem, hogy mindjárt kiszaladok és átadom a pénzt...

— Ejnye, de furcsa asszony lehet az — kiáltott Lebovits. — Nem jön ő maga, hanem magát futkostatja?

— Arra kért, mondjam, hogy az enyém — nyögte Márika. — Hiába magyaráztam, hogy az nem számít, mégis...

— Intézd hát el — intett urának Lebovitsné. — Mennyit akar?

Márika a blúzát tépegette.

— Tizenöt pengőt...

— Az sok . . .

— De kivételesen . . . Megéri, tessék elhinni. Szép régi dolog, nem is tudom, hogy jutott hozzá. Azelőtt jól ment nekik . . .

— Na jó, hát legyen tizenöt. Na, a maga kedvéért — vágott bele Lebovits váratlan leereszkedő nyájassággal. — Karácsony van, ne mondja az a szegény asszony, hogy nincs szívünk.

Márka boldogan dadogott köszönetet s mikor túlesett a dolgon, mintha forróvizes folyamból került volna partra. Kiszaladt s a legközelebbi utcán keresztül visszajött. Sok nép tolongott már az ajtóban, hozzá kellett látni a munkához.

Délutánra Lebovitsné szabadságot adott neki, merthogy keresztény leány s a jó asszony nagyon respektálta a mások megszentelt ünnepét. Márka izgatottan futkosott az utcákon, zsebében tizenöt felesleges pengővel s nem tudta, hogy mit vásároljon rajta.

Virág? . . . Ó, az nagyon is hasznavehetetlen holmi, túlságos könynyelműség volna. Ha kidobja is a pénzt, mégis olyant akar venni, aminek anyja is örülhet s ami meggazdagítja ünnepüket. Praktikus holmi nem lehet, gavalléros, keces és könnyű dolognak kell lennie. Gyerekes nosztalgiával a cukrosboltok felé húzódott. Tarka fenyőgallyas dobozokban finom csokoládé-ékességek hivalkodtak a kirakatban. Bement.

Izgatottan válogatott s hosszas fontolgatás után egy nagy kerek doboznál állapodott meg. Az volt a legmutatósbab; félkilós doboz volt, de egész kilósnak látszott, édeskés leányfej rózsállott a tetején s a világoskék selyemszalag havas fenyőágat szorongatott. Szép japánpapírba csomagolták, aranypecsétet ütöttek reá s már az övé volt, vitte kifelé.

Most következett a ravaszabb gond. Hogy küldje haza? Hordárral nem lehet, az megmondja otthon, hogy ki küldi. Postán már késő. Nos, elviszi ő maga.

Valóban, ez a legegyszerűbb. Nem olyan hatásos ugyan, mint ahogyan tervezte, de anyja úgysem járatos az ilyesmiben, nem fog megütközni rajta.

Az ajtóban örvendező, újságot lelkendező arccal akart belépni, de nem sikerült. Márka nem volt jó színész s egy kicsit bizony erőltetetten virított ajkán a meglepetés:

— Nézze, mama, kaptam karácsonyi ajándékot. Mit szól hozzá? Úgy-e szép?

Az öregasszony elámulva forgatta kezében a díszes csomagot. A finom csokoládé reá is megbabonázó hatással volt:

— Gyönyörű! Milyen izléses . . . Kitől kaptad?

— Kövestől — akarta mondani Márka. Egyszerre azonban megrekedt benne a bátorság, ekkora hazugságot nem birt kiejteni. Könynyebbet választott:

— Tulajdonképen . . . nem is tudom . . . Azaz hogy tudom, dehát...

— Mi? Nem értem.

— Ugyanis — nevetett — az asztalomon találtam ma reggel. De nem Lebovits tette oda, ő nem olyan gavallér. Nem akarták megmondani, de hisz úgylis tudom...

— Köves?...

— Hát... valószínűleg ő...

Nagyon ünnepélyes lett a hangulat. Az öregasszony a skatulyát bontogatta óvatosan s mikor kinyitotta, elérékenyülten csodálkozott bele:

— Ó, ez már igazán... igazán gyönyörű ajándék! Drága lehetett...

— Hát nem olcsó az efféle... Sok van benne?

— Elég sok. Két sor... De nagyon finom csokoládé, töltött...

Ezen hát túlestek; Márka most már természetesebb képet vágatott s hozzáfogott házi dolgainak elintézéséhez.

Mihelyt beesteledik, fel fogja teríteni szépen az asztalt, teát főz, felszervirozza az ennivalót s úgy fognak kettesben vacsorázni. Egy üveg bor is van a háznál, de abból majd csak ő maga iszik egy pohárkával...

— A kalácsot hazaküldték? — kérdezte.

— Igen, de nem valami szép — panaszkodott anyja. — Kisebb, mint a tavalyi volt...

Aztán elérkezett az este. Asztalhoz ültek. Az öregasszony arcán csodálatos meleg fény reszketett, mosolygott s meghatottan nézegette a leányát.

Márka értette ezt a különös kifejezést s máskor talán szégyenkezve tiltakozott volna saját szánalmas komédiája ellen. Most azonban nem szégyenkezett; most nem is érezte szánalmasnak, az utóbbi napok szomorúságtól gyötört sötétsége után úgy érezte, kell ez a komédia, hogy fekete gyászba ne fulladjon az öröm ünnepe. Most nem fölényeskedett, nem bírált. Szentnek érzett minden önámítást, tisztábbnak a mocskos valóságnál és magát nagyobbak, mint akkor, amikor mindig okos és őszinte volt... Egy pohár bort ivott s már boldog elégtelenség melegegett szét benne.

Most úgy érezte, hogy az életben csak az tiszta és szép, ami hazugság és hogy komédiázni kell, ha élni akarunk...

— Majd holnap — intette le magát, — holnap lehet nevetni és szégyenkezni. De ma hazudjunk, hazudjunk...

Anyja egyre Kövesről beszélt.

— Eh, hát hiszen nem törődöm vele — szabadkozott Márka, mert nem akart mégsem egészen elmerülni. De nevetett s már jól esett neki a gyöngéd gyanusítás, nem volt fontos, hogy ki az az ember, akiről annyi szó esik: anyja szavain keresztül egy másik arc fénylett feléje, saját be nem vallott, kudarcot vallott reményei abból az egyetlen várakozással telt estéből, mikor még nem történt meg az, ami azután történt... És arra nem muszáj gondolni, nem...

— Ha már ennyire érdeklődik irántad, akkor biztosan szerelmes beléd — fejtegette anyja. — Akkor pedig csak épen egy kicsit kell ügyesnek lenned... Ha látja, hogy tisztességes leánnyal van dolga, biztosan el is vesz.

Márka nevetett.

— Csak az a fő, hogy tartózkodóan viselkedj — folytatta anyja elmélázva. — Még a kezdet se engedd megcsókolni, mert akkor rögtön faképnél hagy. Hidd el, így van, én ismerem az életet, fiam. A férfi mind olyan, csak addig érdekli egy nő, amíg hideg és megközelíthetetlen.

Majd holnap — duruzsolt a Márka fülébe egy hang. S ma így felelt:

— Igen, hát hiszen tudom... Neki nem tetszenek a léha lányok, meg is mondta.

— Nagyon helyes — hagyta helyben elégedetten az öregasszony. — Ebből látszik, hogy komoly ember s ha neked ilyeneket mond, akkor már biztos, hogy tisztességes szándéka van.

Ebben a percben csöngettek az előszobán. Márka felugrott és kifutott. Hatalmas csomagokkal megrakott boy állt az ajtó előtt.

Bámulva nézett reá.

— Kit keres?

— Itt lakik Veress Hilda festőművésznő?

— Ott, szemben, ahol az a tábla van...

A boy szalutált s tovább ment. Márka utána bámult, aztán besukta az ajtót s csendesen visszatért a szobába.

— Ki volt? — kérdezte anyja.

— Senki, tévedés — felelte bágyadtan s leült.

Összeszorította fogát s bort töltött poharába.

— Az istenért, ne igyál annyit — rémüldözött anyja.

— Eh! — nevetett. — Hát mama, bevallom, Köves ugyan még nem nyilatkozott, de tudom, hogy szerelmes belém. Ha pedig meg kér... nem fogok nemet mondani neki. Igaza van, anyus, jó módom lesz mellette s a többi mellékes.

— Csakhogy végre megjött az eszed — hálálkodott az Úrnak boldogan a szegény öregasszony. Márka pedig kinézett az ablakon.

Szemben velük, a festőművésznő szobájában épen most gyujtották a gyertyákat...

A soklángú fa szikrázó képe beletűzött a szemébe. Keserű nevetés kígyózott fel lelkében sziszegve, de csak egy percig: már legyűrte s elszántan hátat fordított az ablaknak.

Az ernyős, alacsony lámpa fényes kört írt eléje az asztalra; a kör mögött homály volt s azontúl szinte sötétség. Poharához nyúlt megint:

— Mama — mondta halkan, — hát kívánjunk egymásnak... boldog ünnepeket.

És úgy érezte, hogy holnap jöhet akármi, de ma — győzött.

Nagy Bertla.